

Aleksandar Racz*, Borut Rončević**, Milan Milošević***

Logistički regresijski model predikcije izloženosti nasilju nad Romkinjama u romskim obiteljima u izoliranim romskim naseljima Međimurske županije

SAŽETAK

Na temelju provedenog terenskog istraživanja pojavnosti nasilja nad Romkinjama u romskim obiteljima, kao i njihovih uvjerenja i stavova o nasilju nad Romkinjama u romskim obiteljima koje je bilo provedeno na uzorku od 350 Romkinja koje žive na području 12 izoliranih romskih naselja na području Međimurske županije, upotrebom logističke regresijske analize izrađena su tri prediktivna modela profila Romkinje kao žrtve obiteljskog nasilja u romskoj obitelji. Aplikativni cilj istraživanja bio je usmjeren prema pomoći nadležnim zdravstvenim i socijalnim službama, kako bi na vrijeme mogle usmjeriti fokus svojeg rada prema onim Romkinjama kao korisnicama koje su pod većim rizikom od izloženosti nasilju.

U prvom modelu, koji je uključivao samo sociodemografske karakteristike ispitanica, od prediktora izloženosti Romkinja obiteljskom nasilju unutar Romske obitelji prema Waldovu testu značajnosti koeficijenata kao statistički značajni izdvojeni su starija životna dob (OR 1,848, $p < 0,007$), veća materijalna deprivacija (OR 2,345, $p < 0,021$) i ranija dob rađanja prvog djeteta prije 16. godine života (OR 7,962, $p < 0,004$). Proširenjem modela sa stavovima i predrasudama o nasilju nad ženom uz već izdvojene značajni prediktore kao što su mlađa životna dob (OR 1,760, $p < 0,015$), ranija dob rađanja prvog djeteta (OR 8,210, $p < 0,003$) i ranija dob zasnivanja obitelji (OR 0,305, $p < 0,048$, kao najsnažniji prediktor izdvojena su uvjerenja i stavovi o nasilju (OR 1,957, $p < 0,002$), pri čemu Romkinje s većim stupnjem prihvaćanja predrasuda o nasilju imaju i veću šansu da budu žrtve nasilja. Konačno, uvođenjem kao nezavisne varijable i izloženost nasilju u djetinjstvu i to po pojedinim oblicima zlostavljanja (tjelesnom, psihičkom, seksualnom i ekonomskom), dobiven je prediktivni model

* Zdravstveno veleučilište, Zagreb. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3118-2623>.

** Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica, Slovenija.

*** ŠNZ „A. Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9008-7645>.

Adresa za korespondenciju: Aleksandar Racz, Mlinarska 38, 10 000 Zagreb. E-pošta: aleksandar.racz@zvz.hr.

koji se pokazao statistički značajnim ($p < .01$), a koji je od sva tri modela najbolje predviđao vrijednosti zavisne varijable, pri čemu su od prediktora bili značajni ranija dob rađanja prvog djeteta (OR 7,955, $p = 0,041$), ranija dob zasnivanja obitelji (OR 0,106, $p = 0,017$), veća brojnost djece na skrbi (OR 3,087, $p = 0,049$) i izloženost tjelesnom (OR 14,560, $p = 0,001$), ekonomskom (OR 4,728, $p = 0,049$) i psihičkom (OR 8,088, $p = 0,000$) nasilju u djetinjstvu. Izloženost nasilju u djetinjstvu toliko je snažan prediktor da njegovim uvođenjem u model stavovi o nasilju, odnosno veća sklonost prihvaćanja predrasuda o nasilju nad ženom te veća materijalna deprivacija gube prediktorsku snagu, čime je direktno potvrđena pretpostavka da su Romkinje koje su bile žrtve nasilja u djetinjstvu pod višestruko većim rizikom od bivanja žrtvom nasilja u odrasloj dobi.

Ključne riječi: Romi, žene, nasilje, uvjerenja, stavovi, logistička regresija.

Uvod

Prema podacima na posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine u Hrvatskoj živi 16.975 Roma (DZS, 2011), koji su prema Štambuku (2000, str. 128) „zaseban neteritorijalni narod s vlastitom povijesti, jezikom i kulturom“ koji na području Hrvatske najviše živi na sjeveru Hrvatske, u Međimurskoj županiji. Šlezak ističe (2010, str. 194) da usprkos danas deklarativnoj izjednačenosti s većinskim stanovništvom garantiranoj Ustavom Republike Hrvatske, Romi i dalje nose povijesno breme, budući da su svugdje i u svako vrijeme gdje su Romi bili prisutni činili „marginalnu skupinu stanovništva“, pa su tako i danas marginalizirani i u Međimurju, neovisno o njihovoj brojnosti (Babić, 2004). Konkretno, Romi su, kako u svijetu (Woodcock, 2010) tako i u Hrvatskoj, nedvojbeno socijalno i zdravstveno ugroženi (European Commission, 2014) i podobrazovani, kao takvi pod visokim rizikom od socijalne isključenosti (Bagić i sur., 2014) i siromaštva (Ivanov, Kling i Kaning, 2012), te pod visokim rizikom pojavnosti nasilja prema ženi Romkinji u obitelji. Međutim, usprkos navedenom, u Hrvatskoj se dosad nisu ciljano provodila istraživanja o pojavnosti nasilja nad ženom Romkinjom, a nasilje u romskom obiteljima tek sporadično je bivalo predmetom interesa javnosti i nadležnih tijela, češće tek kao prisilna reakcija na medijske natpise nakon povremenih tragičnih događaja vezanih uz brutalne oblike nasilja nad Romkinjama ili djecom u Romskim obiteljima. Odnos romskog stanovništava i većinsko zajednice je kompleksan, a dijelom ga određuje i činjenica da zapravo neromsko stanovništvo vrlo malo zna o načinu življenja i kulturi romske populacije, što dovodi do toga da su u svakodnevnom životu i međusobnom odnosu duboko ukorijenjene predrasude i stereotipi vodeći usmjerivači društvenih aktivnosti većinskog stanovništva prema manjinskoj zajednici Roma (Štambuk, 2000). Percepcija većinskog stanovništva o romskim obiteljima vezana je i uz postojeće predrasude o Romima koji žive u romskim naseljima, a za koje je većinsko stanovništvo unaprijed uvjerenjeno da predstavljaju mjesto učestalih i raznih oblika najčešće fizičkog nasilja u obitelji, kao i nasilja nad djecom, uključujući

i ekonomsko nasilje, poticanje na prosjačenje i skitnju, podvođenje radi maloljetničke pljačke uz fizičko nasilje i slično (Šlezak i Šiljeg, 2020; Škiljan i Babić, 2014). Kao takvi, stereotipi i predrasude o Romima dio su nacionalnih stereotipova i predrasuda koji su čvrsti dijelovi društvenog mentaliteta, a koji su uzrokovani trima skupinama faktora: „kulturnim prijenosom (obitelj, obrazovanje), grupnom kategorizacijom (mi — oni) i individualnim psihološkim karakteristikama (frustracija)“ (Previšić, Hrvatić i Posavec, 2004, str. 107). Posljedica stereotipa prema Romima je i postojanje izrazite socijalne distance koju je još Park 1924. godine definirao kao različit stupanj razumijevanja i intimnosti koji se javlja u različitim osobnim i društvenim odnosima (Šlezak i Šakaja, 2012, str. 93). Socijalna distanca, odnosno „društveni razmak“ prema Romima, u hrvatskom društvu veći je prema Romima nego prema pripadnicima drugih nacionalnih, vjerskih i spolnih skupina i rezultat je više postojećih predrasuda i generalizacija nego vlastitih iskustava (Banovac i Boneta, 2006, str. 28). Nedovoljno poznavanje Roma i Rromanipea, njihove kulture, tradicije, jezika i umjetnosti: „često je uvjetovalo odbojnost većinskog ili autohtonog stanovništva prema Romima i posljedično njihovu nepoželjnost, progone i stradanja, a što ih je obilježilo kroz povijest“ (Hrvatić, 2004, str. 370). Na obavezu zaštite manjina, a time i romske, ukazuje se u nizu dokumenata od Deklaracije iz Kopenhagena Vijeća Europe (engl. *The European Convention on Human Rights: Copenhagen Declaration 2018.*) (Council of Europe, 2018) do danas (Crnić-Grotić, 2019). Istovremeno, Hrvatska kao članica EU-a „obavezna je implementirati u praksi odredbe niza prihvaćenih dokumenata usmjerenih na zaštitu prava Romkinja, te iskorjenjivanje diskriminacije i segregacije po bilo kojoj osnovi i na svim razinama“ (Vlada RH, 2012, str. 1). Istovremeno Romi i dalje na marginama društva žive odvojeni od većinskog stanovništva u izoliranim naseljima, uglavnom više po pravilima Rromanipea nego odredbama pozitivnih propisa, a koji se prema Todoroviću (2009, 2011, 2016) može shvatiti kao tradicionalni sustav pravila i vrijednosti koji predstavljaju samu suštinu romskog identiteta ili kao najbitnije opće romske kulturne odrednice. Rromanipe predstavlja „fond zajedničkih značenja“ za cijelu romsku ekumenu i ne iscrpljuje se samo u kulturnom identitetu, iako ga se s njim često poistovjećuje, a kojeg prema Đorđeviću (2005, str. 145) određuju četiri elementa: jezik, vjera, tradicija i kulturno nasljeđe. Rromanipe kao tradicionalni romski zakon i romski sustav pravila i vrijednosti značajno određuje i položaj žene u romskom društvu, koja nametnutim pravilima tradicionalno biva podređena muškarcu, čiji položaj postaje još teži, budući da s vremenom unutar romskih skupina dolazi do daljnje transformacije položaja i uloge žene i razvijanja tolerirajućeg ponašanja na nasilje nad i prema ženama. Tolerirajuće nasilje nad Romkinjama ne ograničava se samo na nasilje supruga nad suprugom, već su Romkinje žrtve nasilja počinjenog roditelja svog supruga ili drugih članova obitelji koji koriste svoj položaj i autoritet u patrijarhalnoj zajednici da Romkinjama silom

nameću ulogu osobe čija je dužnost da „služi“ cijeloj široj obitelji. Zavisano položaj Romkinja osnažuje se činjenicom da su Romkinje kao žene vrlo često zarobljene u teškoj ekonomskoj situaciji, budući da su dovedene u potpunu ekonomsku ovisnost o suprugu i njegovim članovima obitelji, što je realitet u kojem mnoge romske obitelji žive i posljedica strogih patrijarhalnih odnosa koji dominiraju u određenom broju romskih obitelji. Takvi odnosi Romkinjama značajno smanjuju mogućnosti napuštanja bračnih i partnerskih zajednica u kojima su izvrnute raznim oblicima obiteljskog i partnerskog nasilja, posebice fizičkom ili psihičkom nasilju, te su u nemogućnosti izlaska iz zatvorenog kruga nasilja zlostavljane Romkinje prisiljene živjeti sa svojim zlostavljačima i kontinuirano trpjeti obiteljsko nasilje. U fokusu nadležnih službi posebno bi trebale biti one Romkinje koje žive u romskim naseljima koja su prostorno segregirana od ostalog stanovništva (Šlezak, 2009), a u kojima je zapravo cjelokupno stanovništvo u izrazito nepovoljnijem položaju, a žene Romkinje u još težem položaju, posebice zbog toga što ne samo da se nasilje muških članova nad Romkinjama običajno tolerira unutar romske zajednice, a interni „ciganski sud“ koji čine muškarci propušta zaštititi žrtvu, nego postoji i tolerancija i normizacija nasilja tako da socijalne službe i druga državna tijela može bitno izbjegavaju dovoljno revno ulaziti u pojedina romska naselja ili može bitno propuštaju adekvatno ili na vrijeme intervenirati zbog objektivnih i subjektivnih okolnosti što se *post festum* propituje nakon tragičnih događaja koji kratkotrajno odjeknu u javnosti (npr. slučaj Nikoll) (Anonimus, 2021). Nasilje prema Romkinjama u romskim obiteljima je ozbiljan društveni problem, a prevalencija nasilja nad i prema Romkinjama veća u odnosu na nasilje nad i prema ženama iz opće populacije. Jampaklay i sur. (2009) navode da je pripadnost nacionalnim manjinskim skupinama koje su pod snažnim stresom zbog kulturoloških promjena koje uključuju i promjene dosadašnjih rodnih uloga značajan rizik za izloženost nasilju u obitelji. PACE (2009) ističe da pripadnost etničkoj manjini, institucijska diskriminacija, nedostatak pristupa nadležnim tijelima ili nedostatak saznanja o postojanju tijela i servisa koji pružaju pomoć žrtvama nasilja obeshrabruje žrtve da traže pomoć. Raj i Silverman (2003) naglašavaju da su dodatni rizični faktori za izloženost nasilju nedostatak socijalne ili obiteljske podrške, jezične i kulturološke barijere i složena administrativna procedura također povezani s većom izloženošću nasilju. Osim pripadnosti etničkoj manjini, dodatni rizik je ako pripadnice manjinama istovremeno imaju i imigrantski status ili neuređen pravni status vezan uz boravak na području određene zemlje (Larchanché 2012).

Poseban problem je nedostatak znanja o određenim tipovima nasilja među Romkinjama, naročito kada je riječ o prepoznavanju psihološkog nasilja, koje ne samo da se ne prepoznaje, već se takva ponašanja nasilnika opravdavaju i prihvaćaju kao normalna u svakodnevnom životu, a slično vrijedi i za ekonomsko nasilje koje se gotovo uopće ne prepoznaje, dok je pojam rodno zasnovanog nasilja je uglavnom

nepoznat za većinu Romkinja (Beker, 2019, str. 53). S obzirom i na izostanak dovoljnog interesa akademske i stručne javnosti za proučavanje problematike nasilja nad Romkinjama u romskim obiteljima, izostaju i radovi s podacima koji bi nadležnim službama iz sfere socijalne i zdravstvene zaštite olakšali pravovremeno prepoznavanje Romkinja pod visokim rizikom izloženosti nasilju, kao i koji bi opisali mogući utjecaj pojedinih sociodemografskih karakteristika Romkinja na povećanje rizika izlaganju Romkinja nasilju. Zbog toga je provedeno terensko istraživanje prevalencije i pojavnosti nasilja nad ženom Romkinjom u romskoj obitelji u izoliranim romskim zajednicama, kako bi se prikupili podatci o raširenosti pojave, rizičnim faktorima i olakšalo nadležnim tijelima pravovremeno prepoznavanje osoba pod rizikom i omogućilo usmjeravanje mjera prevencije i zaštite na posebno rizične pripadnice romske zajednice.

Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je na temelju utvrđenih podataka o prevalenciji različitih oblika nasilja nad Romkinjama u romskim obiteljima, kao i prikupljenih sociodemografskih podataka o ispitanicama (dob, radni, obrazovni i bračni status, materijalni uvjeti života, dob i način sklapanja partnerske/ bračne zajednice, dob rađanja prvog djeteta i ukupan broj djece na skrbi) primjenom multivarijantnih statističkih postupaka napraviti modele predikcije pripadnosti rizičnoj grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji kod Romkinja u romskim naseljima u Međimurju.

Uzorak i metode

Istraživanje je provedeno jednokratnim istraživanjem po tipu tzv. nacrtu „poprečnog presjeka“ u jednoj vremenskoj točki (proljeće 2020.) metodom anketiranja, a na proporcionalnom, stratificiranom uzorku od 350 Romkinja iz 12 romskih naselja na području Međimurske županije – konkretno među Romkinjama koje žive u zatvorenim, segregiranim romskim naseljima: Goričan, Gornji Kuršanec, Hlapičina, Kotoriba, Kuršanec, Domašinec – Kvitrovec, Podturen – Lončarevo, Orehovica, Parag, Piškorovec, Pribislavec i Sitnice.

Odabir romskih kućanstava izvršen je korištenjem *metode nasumičnog hoda*, a odabir ispitanice korištenjem *metode prvog rođendana*.

Metodom anketiranja prikupljeni su podaci koji su obrađeni primjenom univarijantnih i multivarijantnih statističkih metoda korištenjem statističkog paketa za društvene znanosti IBM SPSS Statistics 20.0.

Primarni podaci pri terenskom istraživanju bili su prikupljeni angažiranjem prethodno obučениh anketarki (isključivo ženskog spola) iz redova romske zajednice, u pravilu osoba s potpuno ili dijelom završenom srednjom stručnom spremom, odabranih i pripremljenih u suradnji s krovnim udruženjem Roma u Hrvatskoj – Savezom Roma u Republici Hrvatskoj Kali Sara te angažiranih uglavnom preko predstavnika romske manjine u Vijećima nacionalnih manjina u većini mjesta, općina i gradova na razini Međimurske županije, a bez kojih bi provedba ovog terenskog istraživanja bila gotovo nemoguća zbog tradicionalne zatvorenosti romske zajednice, patrijarhalne sredine i jezične barijere. Anketni upitnik sastojao se od pitanja vezanih uz sociodemografska obilježja ispitanika koja su se odnosila na mjesto stanovanja – romsko naselje, dob, najviši završeni stupanj obrazovanja, samoprocjenu razine trenutnog ekonomskog stanja, samoprocjenu razine materijalnog stanja u kućanstvu, broj osoba s kojima ispitanica živi u zajedničkom kućanstvu, bračni odnosno partnerski status ispitanice, način sklapanja aktualnog braka ili partnerske veze, dob odnosno vrijeme rađanja prvog djeteta te ukupan broj djece s kojima ispitanica trenutno živi i o kojima trenutno skrbi u zajedničkom kućanstvu. Druga grupa pitanja bila je usmjerena na uvjerenja i stavove ispitanica o oblicima, manifestacijama, uzrocima, posljedicama te prihvatljivosti četiri osnovnih oblika nasilja nad ženom u obitelji (psihološkog, fizičkog, seksualnog i ekonomskog nasilja) – ukupno 40 pitanja s odgovorima na Likertovoj skali slaganja s ponuđenom tvrdnjom na pet-stupanjskoj skali. Nadalje, treća grupa pitanja bila je vezana uz osobnu izloženost nekom od četiriju oblika nasilja nad ženom u obitelji i to vezana uz doživljeno psihološko, fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje, a u periodu nakon navršene 15. godine života (izloženost nasilju u odrasloj dobi) – ukupno 30 pitanja s odgovorima na Likertovoj skali slaganja s ponuđenom tvrdnjom na pet-stupanjskoj skali, dok je četvrta grupa pitanja bila vezana uz osobnu izloženost nekom od četiri oblika nasilja nad ženom u obitelji i to vezana uz psihološko, fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje, a u periodu prije navršene 15. godine života (izloženost nasilju u dječjoj dobi) – ukupno 30 pitanja s odgovorima na Likertovoj skali slaganja s ponuđenom tvrdnjom na pet-stupanjskoj skali.

U poglavlju Rezultati uvodno su opisane najvažnije sociodemografske karakteristike ispitanica čije detaljno tablično iznošenje prelazi opseg ovog rada, te prikazani agregirani podaci o izloženosti nasilju u odrasloj dobi i djetinjstvu, sve s ciljem izrade modela predikcija pripadnosti grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji kod Romkinja uključenih u istraživanje u romskim naseljima na području Međimurske županije u ukupnom uzorku. U tu svrhu primijenjen je multivarijatni pristup radi istovremene analize različitih međuodnosa latentnih i manifestnih varijabli te povezanosti između endogenih i egzogenih latentnih konstrukata, pri čemu su korištene metode logističke regresije koji pripada grupi generaliziranih linearnih modela (engl. *generalized Linear*

Models). Napravljen je model kojim je ponuđena predikcija pripadnosti Romkinja skupini koja je doživjela nasilje, te je izračunat regresijski koeficijent koji se kod logističke regresije interpretira kao kod obične regresije – što je veći koeficijent, to je veći utjecaj nezavisne varijable na zavisnu, pod pretpostavkom male i nikakve kolinearnosti.

Rezultati istraživanja

Sociodemografske karakteristike ispitanica

Istraživanje je provedeno među Romkinjama starijim od 16 godina. Za osobe mlađe od 18 godina tražena je prethodno usmena suglasnost roditelja ili staratelja, koji je bio uvijek nazočan anketiranju.

U istraživanju je bio korišten tzv. „proporcionalni, stratificirani“ uzorak. To znači da je stratificiranje uzorka bilo provedeno prema izabranim lokalitetima na kojima žive pripadnici romske nacionalne manjine na području Međimurja. Istraživanje je bilo provedeno na uzorku koji je obuhvatio proporcionalan broj ispitanika iz svakog od 12 romskih naselja, a broj ispitanika u uzorku iz pojedinog naselja bio je proporcionalan udjelu broja stanovnika iz pojedinog naselja u ukupnom broju pripadnika romske nacionalne manjine u svih 12 romskih naselja, za koje je pretpostavljeno da predstavljaju i većinu Roma na području cijele Međimurske županije. Naime, zbog homogenosti i zatvorenosti romskih naselja i njihove snažne socijalne i teritorijalne distance od većinskog stanovništva većina Roma, gotovo svi Romi u Međimurskoj županiji žive upravo na području tih 12 romskih naselja. Zbog toga je utvrđen broj Roma za područje Međimurske županije mogao uvjetno biti prihvaćen i kao početni broj pri izračunu broja ispitanika u uzorku potrebnih za provođenje istraživanja. Veličina ukupnog uzorka određena je s obzirom na sljedeće parametre: procijenjenu veličinu populacije odnosno broj kućanstava i procijenjen ukupni broj Roma odnosno Romkinja starijih od 16 godina na ispitivanom području, te odabrani nivo pouzdanosti i odabrani interval pouzdanosti.

Tzv. „baznih podaci“ za Međimursku županiju (Kunac, Klasnić i Lalić, 2019) evidentirali su 1.364 kućanstava u kojima živi 6.368 Roma od kojih 2.808 Roma starijih od 16 godina (44,1 %), međutim, s obzirom na to da je istraživanje bilo usmjereno prema svih 12 zatvorenih getoiziranih naselja, strogo metodološki za izračun veličine uzorka bilo je potrebno prethodno poznavati i točan broja Roma u odabranih 12 romskih naselja, kako bi tek u tom slučaju bili potpuni početni podaci za izračun veličine uzorka. S obzirom da navedeni tzv. „bazni podaci“ dosad nisu javno objavljeni tako da je bio prikazan broj stanovnika po pojedinim romskim naseljima, korištenje tzv. „baznih podataka“ kao početnih podataka za izračun broja pripadnica

romske populacije iz pojedinog romskog naselja unutar Međimurske županije bilo je neprimjereno, te se pristupilo analizi drugih sekundarnih izvora kroz koje su bili javno dostupni podaci o broju Roma u svakom pojedinom romskom naselju, a koje je u svojoj doktorskoj disertaciji objavio i koristio Šlezak (2019). Navedeni podaci se zbog metodološkog pristupa prikupljanju podataka koji su obuhvatili službenu statistiku provedenih popisa, ali i podatke jedinica lokalne i regionalne samouprave, kao i podatke prikupljene višestrukim terenskim istraživanjima samog autora, mogu smatrati trenutno najrelevantnijima, javno publiciranima, znanstveno utemeljenim prikazom naseljenosti Roma u Međimurju. Stoga su Šlezakovi podaci o broju stanovnika pojedinog romskog naselja korišteni kao početna osnova za izračun veličine uzorka i u ovom istraživanju. Prema Šlezaku (2019), na području 12 romskih naselja u Međimurskoj županiji u 2018. godini živjelo je 6.715 stanovnika i to na području naselja Parag 1.562, Piškorovac 884, Goričan 50, Kuršanec 1.387, Gornji Kuršanec 104, Pribislavec 817, Orehovica 646, Kotoriba 421, Sitnice 407, Hlapčina 45, Lončarevo 224, Kvitrovec 110 stanovnika. Uz pretpostavku iste dobne raspodjele kao u tzv. „baznim podacima“ (Kunac, Klasnić i Lalić, 2019), pretpostavka je bila da u 12 naselja živi 44,1 % Roma starijih od 16 godina – dakle, njih 2.961. Uz pretpostavku približno jednake raspodjele muških i ženskih ispitanika potvrđenu u nekoliko prethodnih istraživanja (Šlezak, 2009; Šlezak, 2019; Kunac, Klasnić i Lalić, 2019), ukupno u 12 romskih naselja pretpostavljeno je da živi 1.480 Romkinja starijih od navršene 16. godine, što je procijenjeni podatak koji treba uzeti s dužnim odmakom i oprezom, iako je vrlo blizak ukupnom podatku o broju Romkinja starijih od navršene 16. godina do kojeg se došlo prikupljanjem tzv. „baznih podataka“ – 1.404 Romkinja (Kunac, Klasnić i Lalić, 2019). Sukladno odabranom nivou pouzdanosti i odabranom intervalu pouzdanosti, istraživanjem je ukupno bilo obuhvaćeno 350 ispitanica. Najveći broj ispitanica uključenih u istraživanje bio je iz dva najveća romska naselja i to iz naselja Parag i Kuršanec iz kojih je bilo uključeno 75, odnosno 65 ispitanica. Iz naselja Piškorovec i Pribislavec bilo je uključeno 40 ispitanica, Orehovica 30, Kotoribe i Sitnice / Mursko Središće po 20, Gornjeg Kuršanca 15, te iz najmanjih naselja Hlapčina i Kvitrovec / Domašinec 10 ispitanica.

U dobnoj skupini od 16 do 18 godina bilo je 40 ispitanica (11,4 %), u skupini od 19 do 25 godina 114 ispitanica (32,6 %), dok je najbrojnija bila skupina od 26 do 40 godina imala 120 ispitanica (34,3 %), u skupini od 41 do 60 godina bilo je 63 ispitanica (18,0 %), dok je u istraživanju starijih od 60 godina bilo ukupno 13 ispitanica (3,7 %).

Obrazovna struktura ispitanica pokazala je da su potpuno bez škole bile 42 (12,0 %) ispitanice, samo nižu osnovnu školu u trajanju od 1. do 4. razreda završilo je 49 ispitanica (14,0 %), 94 (26,9 %) imalo je završeno dio razreda iz višeg dijela osnovne škole (5. - 7. razred osnovne škole), što ukupno zajedno iznosi 52,9 % ispitanica

koje nisu imale završenu niti osnovnu školu. Najveći postotak ispitanica, njih 124 (35,4 %) imalo je završenu osnovnu školu, što ukupno s onima koji nemaju završenu osnovnu školu čini 9/10 ispitanica koje žive u romskom naselju i ima ili završenu osnovnoškolsku razinu obrazovanja ili niže od toga. Srednju strukovnu školu završilo je 29 ispitanica (8,3 %), dok je razinu gimnazije, odnosno četverogodišnje srednje škole imalo samo 7 ispitanica (2,0 %), odnosno razinu prvostupnica 4 (1,1 %), te fakultetsku razinu samo jedna ispitanica (0,3 %).

Radni status ispitanica otkriva da je nezaposleno bilo 160 (45,71 %) ispitanica, stalan posao ili status studenta sa stipendijom i sa stalnim mjesečnim prihodima imalo je 14 (4 %) ispitanica, a preostale su radile privremene, povremene i sezonske poslove, njih 174 (49,71 %).

Posljedično visokom stupnju nezaposlenosti, u uvjetima materijalne deprivacije ukupno je živjelo 274 (78,29 %) ispitanica, dok ih se samo 76 (21,71 %) moglo smatrati nedepriviranima.

Opisano potvrđuje i analiza subjektivne (samo)procjene Romkinja u romskim naseljima o mogućnosti zadovoljavanja materijalnih potreba s trenutnim prihodima koja je pokazala da samo 14 ispitanica (4 %) „živi ugodno s trenutnim primanjima“. Nadalje 26,3 % ispitanica „uspijeva nekako živjeti s trenutnim primanjima“, što zajedno ukazuje na 30,3 % onih ispitanica koje su subjektivno pozitivno ocijenile materijalne uvijete u kojima žive. Preostalih gotovo 7/10 ispitanica navelo je da ili (14,9 %) „ne uspijevaju nikako pokrpati kraj s krajem s trenutnim primanjima“, nadalje 25,4 % „teško žive s trenutnim primanjima“, 19,7 % „vrlo teško preživljavaju s trenutnim prihodima“, odnosno, ispitanice su u gotovo 10 % slučajeva ispitanice navele da je u njihovom domaćinstvu „najmanje jedan ukućan najmanje jednom u proteklom mjesecu odlazio na spavanje gladan jer nije imao što jesti“, a što zapravo govori da je dio Roma toliko materijalno depriviran da žive u uvjetima gladi.

Analiza bračnog ili partnerskog statusa pokazala je da se ispitanice mogle podijeliti u tri skupine koje su činile 128 (36,6 %) onih koje su sklopile crkveni ili civilni brak, 175 (50 %) onih koje su sklopile običajni, romski brak te 47 (13,4 %) onih koje nisu u braku bilo jer brak nisu još sklopile ili je brak razvrgnut ili su udovice.

Prikupljeni podaci o dobi zasnivanja prve zajednice ili braka Romkinja u romskim naseljima prikazuju da je 39,7 % zasnovalo prvu zajednicu ili svoju obitelj između 16. i 18. godine života, nadalje, 27,7 % zasnovalo je prvu zajednicu prije 16. godine, a nakon 14. godine života, dok je postotak onih koje zasnivaju obitelj ili zajednicu prije 14. godine života iznosio 4,6 % i bio jednako nizak kao i postotak onih koje zasnivanju bračnu zajednicu nakon 20. godine života (5,1 %). Nakon navršene 18. godine, a prije navršene 20. godine života, zajednicu zasniva otprilike šestina ispitanica,

odnosno njih 18,9 %, što pokazuje da je ukupno prije 16. godine, (uključujući one koji su obitelj zasnovale prije 14. godine te one koje su obitelj zasnovale između 14. i 16. godine) obitelj zasnovalo 32,3 % odnosno gotovo svaka treća ispitanica.

Analiza načina zasnivanja partnerske/ bračne zajednice kod Romkinja u romskim naseljima pokazala je da su u dogovorenom braku bile 64 ispitanice (18,3 %), daljnjih 40,6 % ispitanica same su izabrale svojeg partnera, odnosno supruga, ali su prethodno morale dobiti suglasnost roditelja ili članova obitelji, dok je tek 37,7 % Romkinja samo izabralo svog partnera bez miješanja roditelja ili članova obitelji u odluku,

U opisanim brakovima između 14. i 16. godine života prvo dijete rodile su 82 Romkinje (23,4 %), a još dodatnih 14 (4,0 %) rodile su prvo dijete prije 14. godine života, što zajedno čini 96 (27,4 %) Romkinja koje su rodile prvo dijete prije 16. godine. Između 16. i 18. godine prvo dijete je rodilo daljnjih 37,1 % Romkinja, što pokazuje da dvije trećine Romkinja prvo dijete rode prije punoljetnosti, tek 7,7 % ispitanica prvo dijete rađa nakon 18. godine, a nakon 20. godine 6,6 % Romkinja.

Kod ovog sociodemografskog parametra u istraživanju se odustalo od direktnog pitanja o podatku koliko je djece ispitanica rodila ili koliko djece ima, što je klasičan oblik pitanja u srodnim istraživanjima, već se ispitanice pitalo o koliko djece brinu, pretpostavljajući da je u svakodnevnom životu opseg posla i veličina očekivanja kojima su izložene vezana uz brojnost djece na skrbi, neovisno radi li se dominantno o njezinoj biološkoj djeci ili djeci koja žive s ispitanicom u zajedničkom kućanstvu i pod njenom skrbi i brigom, iako nisu nužno njena biološka djeca, već možebitno djeca partnera iz prethodnih veza, djeca koju je obitelj iz raznih razloga preuzela na skrb i slično. Također, prilikom procjene značaja broja djece na skrbi kao rizičnog faktora za izloženost nasilju u obitelji potrebno je dobivene podatke sagledavati i kroz perspektivu dobi ispitanice, jer kod biološke djece logično je da mlađe ispitanice mogu imati manje biološke djece, a time i ukupno manje djece na skrbi, jer naprosto zbog kraćeg tijeka vremena nisu stigle još roditi veći broj biološke djece. Najviše Romkinja brine o 2 djece (22,6 %), nakon čega slijede Romkinje koje skrbe o 3 djece (17,7 %) i 4 djece (16,9 %). Postotak Romkinja koje skrbe o samo jednom djetetu je nizak (8,6 %), dok je postotak Romkinja koje skrbe o 7 djece (2,9 %), 8 djece (2,9 %) i više od 8 djece (2,3 %) niži od 3 % po pojedinoj kategoriji, iako kumulativno 15 % Romkinja skrbi o 6 ili više djece. Ako se podaci grupiraju radi daljnje obrade i analize, o 4 i manje djece skrbi 208 (59,4 %) Romkinja, a o više od tog broja skrbi 142 Romkinje (40,6 %).

Učestalost i oblici nasilja nad ženom Romkinjom u romskim naseljima u odrasloj dobi i djetinjstvu

Učestalost izloženosti Romkinja u romskim naseljima pojedinim vrstama nasilja nad ženom u obitelji procijenjena je odgovorom na eksplicitno pitanje postavljeno u upitniku *Jeste li doživjele bilo kakav oblik nasilja?*, na koje je 69,1 % ispitanica odgovorilo potvrdno, dok ih je 30,9 % negiralo da su bile žrtve nasilja tijekom dosadašnjeg života, a nakon navršene 15. godine života. Analiza izloženosti pojedinim vrstama nasilja (psihičko, fizičko, ekonomsko i seksualno) pokazala je da je najmanje jednom u životu nekom od oblika psihičkog nasilja (poput omalovažavanja) bilo izloženo 61,7 % Romkinja, nekom od oblika tjelesnog nasilja (poput pljuskanja) 50,3 % Romkinja, nekom od oblika ekonomskog nasilja (poput neimanja sredstava za kupovinu) 22,3 % Romkinja, te nekom od oblika seksualnog nasilja (poput prisiljavanja na sudjelovanje u bilo kojem obliku seksualne aktivnosti) 17,1 % Romkinja.

Istraživanjem se također nastojalo ustanoviti jesu li, i ako jesu, kojim oblicima nasilja bile izložene ispitanice u djetinjstvu. Ispitanicama su bili ponuđeni različiti odgovori o oblicima izloženosti nasilju, pri čemu su trebale za svaki od oblika odgovoriti jesu li isto doživjele u djetinjstvu, odnosno u razdoblju do navršene 15. godine života, a ako jesu, koliko su učestalo bile izložene konkretnom obliku nasilja, tako da su na Likertovoj pet-stupanjskoj skali označile svoj odgovor u rasponu od situacije da se opisani oblik nasilja uopće nije nikad dogodio do, na desnoj krajnosti skale, je li se isti oblik nasilja događao gotovo svakodnevno (1 – nikad nije to napravio; 2 – napravio je to dosad samo nekoliko puta; 3 – to se događalo s vremena na vrijeme; 4 – to se događalo najmanje nekoliko puta mjesečno; 5 – to se događalo vrlo često – gotovo svakodnevno).

U grupi Romkinja koje su različitim oblicima psihičkog nasilja bile izložene u djetinjstvu, odnosno prije 15. godine života, prikupljeni podaci su pokazali da su bile izložene *vikanju i prijetnjama* često, najmanje nekoliko puta mjesečno (7,7 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (2,9 %), s vremena na vrijeme (25,1 %), dosad samo nekoliko puta (31,4 %), a nikad *vikanju i prijetnjama* nije bilo izloženo 32,9 % Romkinja. S emocionalnom manipulacijom, u smislu da im je bilo rečeno *da bolje da se nikad nisu ni rodile*, Romkinje su se susrele često, najmanje nekoliko puta mjesečno (2,6 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (2,0 %), s vremena na vrijeme (9,1 %), dosad samo nekoliko puta (16,6 %), a nikad tom obliku emocionalnog, psihičkog nasilja nije bilo izloženo 69,7 % Romkinja. S prijetnjama *da će biti napuštene ili da će biti izbačene iz doma* Romkinje su se susrele često (10,3 %) ili vrlo često (2,6 %), s vremena na vrijeme (22,6 %), dosad samo nekoliko puta (25,1 %), a nikad takvim prijetnjama nije bilo izloženo 39,4 % Romkinja. Romkinje su se s *prijetnjama da će*

biti ozlijeđene ili ubijene susrele često, najmanje nekoliko puta mjesečno (2,3 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (0,6 %), s vremena na vrijeme (3,1 %), dosad samo nekoliko puta (11,4 %), a nikad takve prijetnje nije doživjelo u djetinjstvu 82,6 % Romkinja.

S tjelesnim nasiljem Romkinje su se susrele često (7,7 %) ili vrlo često (2,6 %); s *prisilom da rade teške fizičke poslove*, s vremena na vrijeme (22,0 %), dosad samo nekoliko puta (19,4 %), a nikad tom obliku zlostavljanja nije bilo izloženo 48,3 % Romkinja. Direktno oblike fizičkog nasilja poput *pljuskanja ili povlačenja za kosu te jačine da su doživjele bol* Romkinje su se doživljavale često, najmanje nekoliko puta mjesečno (5,7 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (1,1 %), s vremena na vrijeme (17,4 %), dosad samo nekoliko puta (36,6 %), a nikad tom obliku fizičkog nasilja nije bilo izloženo 39,1 % Romkinja. *Udarce šakom ili rukom toliko jake da su doživjele bol* Romkinje su doživljavale u djetinjstvu često, najmanje nekoliko puta mjesečno (5,4 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (1,1 %), s vremena na vrijeme (18,0 %), dosad samo nekoliko puta (33,7 %), a 41,7% Romkinja nikad nije bilo izloženo takvom obliku nasilja. *Prebijanju ili učestalom udaranju predmetom kao što je štap, remen ili slično* Romkinje su bile podvrgnute često, najmanje nekoliko puta mjesečno (6,6 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (1,7%), s vremena na vrijeme (18,3 %), dosad samo nekoliko puta (25,7 %), a nikad tom obliku zlostavljanja nije bilo izloženo 47,7 % Romkinja.

Tjeranje da nešto ukradu za drugu osobu ili zlostavljača osobno Romkinje su doživjele često, najmanje nekoliko puta mjesečno (1,7 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (0,6 %), s vremena na vrijeme (4,3 %), dosad samo nekoliko puta (14,6 %), a nikad tome nije bilo izloženo 78,9 % Romkinja.

Romkinje su *prisiljavane da se skinu gole pri čemu bi ih zlostavljač gledao ili slikao* u niskom postotku često, najmanje nekoliko puta mjesečno (0,3 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (0,0 %), s vremena na vrijeme (2,0 %), dosad samo nekoliko puta (1,4 %), a velik postotak od 96,3 % Romkinja nikad nije bilo povrgnuto sličnom nasilju. S nasiljem u smislu da je *netko dirao njihove spolne organe ili grudi protiv njihove volje* Romkinje su se susrele često, najmanje nekoliko puta mjesečno (1,1 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (0,0 %), s vremena na vrijeme (0,6 %), dosad samo nekoliko puta (2,0 %), a nikad tome nije bilo izloženo 96,3 % Romkinja. Izlaganju pornografskom materijalu i sadržaju tako da im je *zlostavljač pokazivao pornografske slike ili filmove ili ih gledao u njihovoj prisutnosti* Romkinje su doživjele često, najmanje nekoliko puta mjesečno (1,1 %) ili vrlo često, gotovo svakodnevno (0,3 %), s vremena na vrijeme (0,9 %), dosad samo nekoliko puta (2,6 %), a nikad tom obliku zlostavljanja nije bilo izloženo 95,1 % Romkinja. Konačno, samom *prisiljavanju na seksualni odnos* kao djeca Romkinje su bile najrjeđe izložene; to ih je doživjelo često, najmanje nekoliko puta mjesečno (0,6 %) ili vrlo često,

gotovo svakodnevno (0,0 %), s vremena na vrijeme (0,6 %), dosad samo nekoliko puta (2,3 %), a nikad tom obliku zlostavljanja nije bilo izloženo 96,6 % Romkinja.

Logistička regresijska analiza

Na temelju svih prikupljenih podataka provedena je logistička regresijska analiza kako bi se dobio prediktivni model pripadnosti grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji kod Romkinja uključenih u istraživanje u romskim naseljima na području Međimurske županije u ukupnom uzorku, a u sva tri modela bila je ista zavisna varijable (izloženost nasilju nad ženom u zreloj dobi). U tablicama OR (engl. *odds ratio*) znači omjer vjerojatnosti, CI (engl. *confidence interval*), a *p* vrijednost (engl. *probability value*) znači vrijednost vjerojatnosti.

Tablica 1. Model 1 logistička regresija – predikcija pripadnosti grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji kod Romkinja uključenih u istraživanje u romskim naseljima na području Međimurske županije u ukupnom uzorku.

Predikcija pripadnosti skupini koja je doživjela nasilje r ² = 41,9 %; <i>P</i> < 0,001; klasifikacija 77,7 %	OR	95 % CI		<i>p</i>
		Niži	Viši	
Dob (skupine)	1,848	1,185	2,883	0,007
Deprivirani vs. Nedeprivirani	2,346	1,135	4,849	0,021
Obrazovanje: završena SSS (ref.)				0,199
Bez škole/Nezavršena OŠ	1,923	0,686	5,389	0,214
Završena OŠ	1,020	0,429	2,424	0,964
Radni status: Stalan posao / školovanje (ref.)				0,089
Nezaposlena	2,025	0,462	8,867	0,349
Sezonski i/ili povremeni poslovi	0,937	0,239	3,678	0,926
Bračni/ partnerski status: Ostalo (nisu u braku, razvedene) (ref.)				0,391
Crkveni ili civilni brak	1,710	0,702	4,163	0,237
Običajni, romski brak	1,934	0,731	5,117	0,184
Obitelj zasnovana prije 16. godine	0,375	0,117	1,201	0,099
Dob rađanja prvog djeteta ispod 16. godine	7,962	1,967	32,238	0,004
4 ili više djece o kojima skrbi	1,824	0,842	3,949	0,127

Tablica 2. Model 2 logistička regresija – predikcija pripadnosti grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji dobi kod Romkinja uključenih u istraživanje u romskim naseljima na području Međimurske županije u ukupnom uzorku.

Predikcija pripadnosti skupini koja je doživjela nasilje r ² = 44,8 %; P < 0,001; klasifikacija 81,4 %	OR	95 % CI		p
		Niži	Viši	
Dob (skupine)	1,760	1,117	2,774	0,015
Deprivirani vs. Nedeprivirani	1,948	0,914	4,151	0,084
Obrazovanje: završena SSS (ref.)				0,829
Bez škole/Nezavršena OŠ	1,263	0,425	3,750	0,674
Završena OŠ	0,994	0,414	2,388	0,990
Radni status: Stalan posao / školovanje (ref.)				0,287
Nezaposlena	1,440	0,318	6,519	0,636
Sezonski i/ili povremeni poslovi	0,815	0,204	3,261	0,773
Bračni / partnerski status: Ostalo (nisu u braku, razvedeni) (ref.)				0,439
Crkveni ili civilni brak	1,824	0,728	4,572	0,200
Običajni, romski brak	1,570	0,570	4,328	0,383
Obitelj zasnovana prije 16. godine	0,305	0,094	0,991	0,048
Dob rađanja prvog djeteta ispod 16. godine	8,210	2,019	33,380	0,003
4 ili više djece o kojima skrbi	1,507	0,677	3,355	0,315
Stavovi o nasilju	1,957	1,281	2,991	0,002

Tablica 3. Model 3 logistička regresija – predikcija pripadnosti grupi žrtava nasilja nad ženom u obitelji dobi kod Romkinja uključenih u istraživanje u romskim naseljima na području Međimurske županije u ukupnom uzorku.

Predikcija pripadnosti skupini koja je doživjela nasilje r ² = 74,1 %; P < 0,001; klasifikacija 90,3 %	OR	95 % CI		p
		Niži	Viši	
Dob (skupine)	1,124	0,617	2,048	0,702
Deprivirani vs. Nedeprivirani	1,230	0,423	3,580	0,704
Obrazovanje: završena SSS (ref.)				0,182
Bez škole/Nezavršena OŠ	4,704	0,908	24,360	0,065

Završena OŠ	2,686	0,709	10,171	0,146
Radni status: Stalan posao / školovanje (ref.)				0,911
Nezaposlena	1,551	0,169	14,235	0,698
Sezonski i/ili povremeni poslovi	1,320	0,172	10,154	0,789
Bračni / partnerski status: Ostalo (nisu u braku, razvedeni) (ref.)				0,990
Crkveni ili civilni brak	0,914	0,244	3,430	0,894
Običajni, romski brak	0,955	0,220	4,137	0,951
Obitelj zasnovana prije 16. godine	0,106	0,017	0,665	0,017
Dob rađanja prvog djeteta ispod 16. godine	7,955	1,083	58,404	0,041
4 ili više djece o kojima skrbi	3,087	1,005	9,479	0,049
Stavovi o nasilju	1,067	0,584	1,950	0,834
Tjelesno nasilje - djetinjstvo	14,560	3,037	69,804	0,001
Psihičko nasilje - djetinjstvo	8,088	2,795	23,401	0,000
Seksualno nasilje - djetinjstvo	2,501	0,037	168,471	0,670
Ekonomsko nasilje - djetinjstvo	4,728	1,008	22,189	0,049

Prvi model prikazanom Tablicom 1. odnosi se na demografske varijable, pri čemu je bilo ispitano koje sociodemografske karakteristike ispitanika definiraju pripadnost skupini Romkinja koja je doživjela nasilje u odrasloj dobi. Model se pokazao statistički značajnim ($P < .01$), a prema Waldovu testu značajnosti koeficijentata od prediktora su statistički značajni bili dob (OR 1,848, $p = 0,007$), materijalna deprivacija (OR 2,345, $p = 0,021$) i dob rađanja prvog djeteta (OR 7,962, $p = 0,004$) uz model 1 ($r^2 = 41,9\%$; $P < 0,001$; *classification* 77,7 %).

U drugom modelu prikazanom Tablicom 2 pored sociodemografskih varijabli dodana je i varijabla stavovi o nasilju te se i taj model pokazao statistički značajnim ($P < .01$), ali je nešto bolje predviđao vrijednosti zavisne varijable, na temelju postojećih prediktora, pri čemu su od prediktora bili značajni dob (OR 1,760, $p = 0,015$), dob rađanja prvog djeteta (OR 8,210, $p = 0,003$), dob zasnivanja obitelji (OR 0,305, $p = 0,048$) i novouvedena nezavisna varijabla – stavovi i predrasude o nasilju (OR 1,957, $p = 0,002$) uz model 2 – ($r^2 = 44,8\%$; $P < 0,001$; *classification* 81,4 %).

U trećem modelu prikazanom Tablicom 3 uvedene su kao varijable i izloženost nasilju u djetinjstvu i to po pojedinim oblicima zlostavljanja (tjelesnom, psihičkom, seksualnom i ekonomskom), te se i taj model pokazao statistički značajnim ($p < .01$), ali je od sva tri modela najbolje predviđao vrijednosti zavisne varijable, a na

temelju postojećih prediktora, pri čemu su od prediktora bili značajni dob rađanja prvog djeteta (OR 7,955, $p = 0,041$), dob zasnivanja obitelji (OR 0,106, $p = 0,017$), brojnosti djece na skrbi (OR 3,087, $p = 0,049$) i izloženost tjelesnom (OR 14,560, $p = 0,001$), ekonomskom (OR 4,728, $p = 0,049$) i psihičkom (OR 8,088, $p = 0,000$) nasilju u djetinjstvu uz *model 3* ($r^2 = 74,1\%$; $P < 0,001$; *classification 90,3%*), a čime je direktno potvrđena pretpostavka o prijenosu i ponavljanju izloženosti nasilju odnosno činjenica da osobe koje su bile žrtve nasilja u djetinjstvu su pod većim rizikom od bivanja žrtvom od nasilja u odrasloj dobi.

Zaključno na temelju izrađenog trećeg modela, a kao doprinos ranom prepoznavanju mogućih žrtava nasilja, može se predvidjeti da će Romkinje koje su rodile prije 16. godine života svoje dijete imati gotovo 8 puta (OR 7,995) veću šansu da budu zlostavljane od onih koje rode prvo dijete nakon 26. godine života, kao i da će one Romkinje koje imaju 4 i više djece na skrbi imati tri puta veću šansu da budu zlostavljane (OR 3,077). Kod ovog podatka pri interpretaciji treba biti oprezan, s obzirom na to da broj djece na skrbi u dijelu koji se odnosi na biološku djecu ispitanice u sklopu ukupnog broja djece na skrbi treba sagledavati i kroz dob ispitanice, budući da mlađe ispitanice naprosto nisu imale vremena zbog svoje mlađe životne dobi, u usporedbi sa starijim ispitanicama, roditi veći broj biološke djece koja su im dominantno na skrbi. Zbog toga je metodološki korektno zadržati rezervu i izbjeći eksplicitno tumačenje ovog rezultata bez dovođenja u kontekst s parametrom dobi ispitanice.

Romkinje koje su pod vrlo visokim rizikom da postanu žrtve nasilja u odrasloj dobi su one koje su bile izložene tjelesnom, psihičkom i ekonomskom nasilju u djetinjstvu, pri čemu je šansa izloženosti nasilju u odrasloj dobi 15 puta veća kod Romkinja koje su u djetinjstvu doživjele tjelesno zlostavljanje (OR 14,560), 8 puta veća kod Romkinja koje su u djetinjstvu doživjele psihičko zlostavljanje (OR 8,088) i gotovo 5 puta veća kod Romkinja koje su u djetinjstvu doživjele ekonomsko zlostavljanje (OR 4,728). Izloženost nasilju u djetinjstvu toliko je snažan prediktor, da njegovim uvođenjem u model, stavovi o nasilju odnosno sklonost prihvaćanja predrasuda i stereotipa o nasilju nad ženom kao i materijalna deprivacija gube prediktorsku snagu koja je zabilježena u modelu 2 (OR 1,957).

Zanimljivo je da se izostanak ili niska razina obrazovanja niti u jednom modelu nisu pokazali prediktorom izloženosti nasilju u romskoj zajednici, što ne umanjuje općenitu važnost obrazovanja u izgradnji svijesti o neprihvatljivosti nasilja nad ženom u obitelji, već ukazuje na to da važnost obrazovanja nije prepoznata u romskoj zajednici, zbog čega se rad s romskom zajednicom ne smije usmjeravati jedino ili dominantno na odgojno-prosvjetiteljske aktivnosti u njihovoj zajednici.

Dobiveni rezultati potvrđuju da je nasilje u obitelji višestruko kompleksna pojava koja nije jednoznačna, nego je sigurno uzrokovana cijelim nizom čimbenika (Kovačević i Mežnarić, 2001; Lovaković, 2015). I ovo istraživanje je pokazalo da nasilje nastaje kao rezultat interakcije cijelog niza čimbenika od kojih su najvažniji društveni, situacijski i individualni čimbenici (Jakšić & Kovačić, 2000). Isti autori navode socioekonomske i strukturalne čimbenike koje smatraju odgovornim za razvoj nasilja, a kao što su siromaštvo, materijalna deprivacija, prenapučenost, izolacija, nezaposlenost ili zaposlenost uz nepovoljne radne uvjete (Jakšić & Kovačić, 2000).

Klasnić (2011, str. 348) iznosi sljedeće rizične faktore za nastanak nasilja u obitelji, dio kojih je potvrđen i ovim istraživanjem:

„nizak stupanj obrazovanja nasilnika, niske obiteljske prihode, nasilnička iskustva u djetinjstvu, mušku dominaciju u obitelji, bračne konflikte, ekonomske probleme, siromaštvo, nizak društveni kapital, slabe sankcije protiv nasilja nad ženama, tradicionalne rodne i spolne uloge te društvene norme koje odobravaju ili potiču nasilje“.

Štirn i suradnici (2017, str. 25) među čimbenike rizika uvrštavaju i

„prethodno iskustvo kao žrtve nasilja, uvjerenje da je nasilje način rješavanja problema, potrebu za ostvarenjem potpune kontrole nad partnerom, stav o nadmoći muškaraca nad ženom kao nižim ili drugorazrednim bićem, neravnopravnost spolova u smislu određene uloge žene u odnosu s muškarcem i sl.“

Upravo su rezultati ovog istraživanja nedvojbeno potvrdili da je prethodno iskustvo žene kao žrtve, posebice iskustvo kao žrtve obiteljskog nasilja u djetinjstvu, izuzetno važan čimbenik rizika postajanja žrtvom nasilja tijekom života u odrasloj dobi u bračnim ili partnerskim vezama.

Cilj novog *Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine* (ULJPPNM Vlada Republike Hrvatske, 2020) uspostavljanje je strateškog okvira za razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja svih Roma do 2027. godine. Posebno se ističu ciljevi horizontalnih politika koje trebaju biti nit vodilja svake aktivnosti poduzete u okviru *Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine* kako bi se u konačnici ostvarila vizija prosperitetnog i održivog hrvatskog društva na način na koji ga opisuje i Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (Vlada RH, 2021), dakle ostvarila vizija društva koje niti jedan dio svojeg stanovništva ne ostavlja sa strane.

Ovo istraživanje doprinos je proširivanju podataka iznesenih u Nacionalnom planu za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine prema kojem „negativan utjecaj na zdravlje ima i nepovoljno obiteljsko okruženje te su u tom smislu važni pokazatelji koji se dotiču problema nasilja u obitelji i nasilja u partnerskim odnosima.

Na nacionalnoj razini, u trenutnim bračnim ili partnerskim odnosima 35 % žena doživjelo je fizičko nasilje, 21 % psihičko nasilje, 18 % ekonomsko nasilje, a gotovo 9 % seksualno nasilje ili seksualni odnos protiv svoje volje“ (ULJPPNM Vlada Republike Hrvatske, 2020, str. 32).

Usmjeravanje pažnje istraživanja na Romkinje kao jedne od najvulnerabilnijih dijelova društva u suglasju je i s opredijeljenosti Vlade RH iskazane u Nacionalnoj razvojnoj strategija Republike Hrvatske do 2030. godine u razvojnom smjeru 2., strateškom cilju 5. – Zdrav, kvalitetan i aktivan život, a prema kojem „Hrvatska kao socijalna država ... teži daljnjem približavanju idealu jednakih prilika i uključivanju mladih, nezaposlenih, isključenih i starijih osoba te je već započela s provedbom niza inicijativa koje su pridonijele zaštiti prava žena i unaprjeđenju položaja žena...“ (Vlada RH, 2021, str. 76).

Odgovornost je cijelog društva, a među njima i znanstvenika, da daju aktivni doprinos sociološkim i javnozdravstvenim istraživanjima i nastave prikupljanjem deficitarnih podataka temeljem terenskih istraživanja kojima će se doći do potpuno novih znanstvenih spoznaja o dosad neistraženom problemu pojavnosti nasilja nad ženom Romkinjom u obitelji među romskim stanovništvom, kao i novih spoznaja o dosad nepotpunom razumijevanju uvjerenja i stavova (kroz sve tri komponente stava) Romkinja o nasilju u obitelji, raširenosti predrasuda o nasilju nad ženom u obitelji te spremnosti na prijavu izloženosti nasilju i suradnji s nadležnim službama, stupnju povjerenju Romkinja prema institucijama i razini spremnosti na suradnju s nadležnim tijelima u zaštiti žrtava nasilja u obitelji. Konkretno, proširenja ovog istraživanja trebala bi ići u smjeru traženja odgovora na pitanja koja nisu bila zahvaćena ovim istraživanjem i proširivanja istraživanja prema onim dijelovima populacije koja su ostala izvan obuhvata ovog istraživanja, kao i otklanjanja ograničenja uočenih u ovom istraživanju.

Ograničenja istraživanja

Iako na području Međimurja u svih 12 romskih naselja živi velika većina Roma iz te županije i rezultati se mogu smatrati relevantnim za Rome na području Međimurja, upravo u tome leži i određeno ograničenje istraživanja. Upitno je, naime, u kojoj mjeri se rezultati ovog istraživanja provedenog isključivo na specifičnoj grupi Roma – Bajaša koji predstavljaju većinu romskog stanovništva Međimurske županije, ali zbog specifičnosti načina života, podrijetla, vlastitog bajaškog identiteta u odnosu na druge romske grupe, vjerske homogenizacije, izrazitog siromaštva i podobrazovanosti te teške deprivacije većine Roma – stanovnika Međimurja, mogu smatrati primjenjivim na sve druge romske skupine u Hrvatskoj. Iako na području Međimurske županije

živi otprilike jedna trećina (5.107) od ukupnog broja od 16.975 Roma zabilježenih na području RH, prema posljednjem popisu stanovništva provedenom 2011. godine, zbog različitog načina života Roma u Međimurskoj županiji (getoizacija, izrazita socijalna distanca većinskog stanovništva prema Romima i izostanak pokušaja sa strane Roma da se značajnije integriraju u lokalne zajednicu), a radi se i o zatvorenoj skupini Roma Bajaša koji govore specifičnim starorumunjskim jezikom, upitno je mogu li se dobiveni podaci u potpunosti preslikati na druge romske zajednice u Hrvatskoj s kojima Bajaši ne dijele jezik, niti podrijetlo ni način života. Zbog toga se u sljedećoj fazi istraživanja planira proširiti istraživanje na slučajni uzorak ispitanica Romkinja i u drugim županijama te na taj način obuhvati i druge romske skupine poput Roma – Lovara, Kalderaša i drugih, kako bi se usporedile moguće sličnosti i razlike između pojedinih skupina.

Iako je istraživanjem zabilježen visok postotak Romkinja koje su pretrpjele zlostavljanje, moguće je da je usprkos tome dio ispitanica davao iz pozicije pripadnice romske obitelji za romsku skupinu socijalno poželjne odgovore i umanjivao izloženost raznim oblicima nasilja, kako bi se u javnosti prikriilo nasilje kojem su izložene u obitelji, bilo zbog srama, straha, stigme ili unaprijed postignutih pritisaka prema osobi koja je bila uključena u istraživanje. Također valja biti oprezan prilikom interpretacije dobivenih rezultata s obzirom na različitu razinu prepoznavanja i vrednovanja pojedinih oblika nasilja u romskoj populaciji s jedne strane, kao i s obzirom na snažno prihvaćanje nasilja u obitelji kao privatne stvari koja mora ostati unutar romske zajednice.

Nadalje, u onom dijelu anketnog upitnika u kojem se istraživala izloženost nasilju u djetinjstvu moguće je da je kod pojedinih ispitanica došlo do pogreške prisjećanja (engl. *recall bias*) traumatskih događaja, a što se moglo događati i prilikom ispitivanja o izloženosti pojedinim vrstama nasilja i u odrasloj dobi (potiskivanje traumatskog događaja, negiranje, umanjivanje značaja i sl.).

Konačno, potrebno je s oprezom tumačiti rezultate vezane uz broj djece na skrbi kao rizičnog faktora za izloženost nasilju, budući da je taj podatak možebitno povezan i s dobi ispitanice, pri čemu mlađe ispitanice imaju biološke djece, a time i djece na skrbi, zbog kraćeg vremena u kojem nisu mogle roditi veći broj djece.

Zaključak

Korištenjem logističke regresije napravljen je profil Romkinje žrtve nasilja nad ženom u obitelji. Rano rađanje prvog djeteta kod Romkinja koje su rodile prije 16. godine života svoje dijete povećava šansu za kasniju izloženost nasilju nad Romkinjom u obitelji, pri čemu takve žene imaju gotovo 8 puta (OR 7,995) veću šansu da budu zlostavljane od onih koje rode prvo dijete u kasnijoj životnoj dobi. Kod interpretacije

ovog podatka treba biti oprezan, budući da vrlo mali broj Romkinja rađa prvo dijete poslije 26. godine. Nadalje, i broj djece na skrbi povećava šansu za izloženost zlostavljanju, budući da one Romkinje koje imaju 4 i više djece na skrbi imati tri puta veću šansu da budu zlostavljane (OR 3,077). I pri interpretaciji ovog podatka treba biti oprezan, budući da broj djece na skrbi u dijelu koji se odnosi na biološku djecu ispitanice u sklopu ukupnog broja djece na skrbi treba sagledavati i kroz dob ispitanice, budući da mlađe ispitanice naprosto nisu imale vremena, u usporedbi sa starijim ispitanicama, roditi veći broj biološke djece koja bi im bila dominantno na skrbi. Zbog toga je metodološki korektno zadržati rezervu i izbjeći eksplicitno tumačenje ovog rezultata bez dovođenja u kontekst s parametrom dobi ispitanice. Pokazalo se, nadalje, da pored određenih sociodemografskih obilježja izloženost Romkinje tjelesnom, psihičkom i ekonomskom nasilju u djetinjstvu daje 15 puta veću šansu bivanju izloženosti nasilju u odrasloj dobi (OR 14,560), pri čemu je šansa 8 puta veća kod Romkinja koje su u djetinjstvu doživjele psihičko zlostavljanje (OR 8,088) i gotovo 5 puta veća kod Romkinja koje su u djetinjstvu doživjele ekonomsko zlostavljanje (OR 4,728). Aplikativna vrijednost ovog istraživanja sastoji se u dobivanju novih spoznaja vezanih uz dosadašnje nedovoljno poznavanje navedenog aspekta romske problematike, a što je jedan od razloga izražene socijalne distance, posljedične izolacije i višedimenzionalne segregacije romskog stanovništva u Hrvatskoj, kao i brojnih predrasuda i negativnih stereotipa koje većinsko stanovništvo ima o Romima te obogaćivanju zajednice novim spoznajama koje mogu pridonijeti kvalitetnijoj međuetničkoj suradnji i pomoći boljem shvaćanju i prihvaćanju drugačije, osebujne i bogate kulture u smislu međusobnog obogaćivanja. Rezultati rada mogu biti doprinos definiranju postupaka i mjera društvene intervencije usmjerene prema smanjivanju predrasuda o Romima kroz istraživanje znanstvenih činjenica kao važnog koraka u nadilaženju segregacije i socijalne distance i izgrađivanju povjerenja i suradnje između romskog i većinskog stanovništva i mogu poslužiti za izradu sveobuhvatnijih, na dokazima utemeljenih, politika rada, strategija, programa i aktivnosti na prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama u obitelji, a poglavito nasilju nad Romkinjama u romskim obiteljima, te za informirano donošenje odluka i zagovaranje na različitim razinama, čime se može pridonijeti smanjenju stupnja nasilja nad Romkinjama u obitelji, ne samo u Hrvatskoj, nego i u široj regiji, kao i pridonijeti jačanju službi za rad sa žrtvama nasilja i većoj sigurnosti žena.

Širok spektar rizičnih faktora opisanih u citiranim radovima i rezultati ovog istraživanja impliciraju da aktivne mjere zaštite Romkinja od nasilja u odrasloj dobi moraju biti usmjerene ne samo na edukacijsko prosvjetiteljske mjere usmjerene na promjene ukorijenjenih predrasuda o opravdanosti i prihvatljivosti nasilja nad ženom, kao i prema promjenama uobičajene prakse dogovorenih i dječjih brakova koji se sklapaju u maloljetničkoj dobi, te aktivnom radu na odgađanju dobi rađanja prvog djeteta

prema punoljetnosti, te prema širenju socijalnih prava i potpora koje Romkinje preferiraju, već prvenstveno napore šire zajednice treba planski i dugoročno usmjeriti prema programima prevencije uobičajene prakse psihičkog, fizičkog i ekonomskog nasilja nad djecom koje postaje najznačajniji prediktor izloženosti Romkinja nasilju nad ženom u odrasloj dobi.

Literatura

- Anonimus. (2021). Ministarstvo o slučaju malene Nikoll: Nalaz Komore proslijedit ćemo Županijskom državnom odvjetništvu, *Portal Direktno* (pristup: 23. travnja 2021.), <https://direktno.hr/domovina/ministarstvo-o-slucaju-malene-nikoll-nalaz-komore-proslijedit-cemo-zupanijskom-drzavnom-odvjetnistvu-230474/>
- Babić, D. (2004). Stigmatizacija i identitet Roma – pogled izvana: slučaj učenika Roma u naselju Kozari Bok. *Migracijske i etničke teme*, 20(4), 315-338.
- Bagić, D., Burić, I., Dobrotić, I., Potočnik, D. & Zrinščak, S. (2014). *Romska svakodnevnica u Hrvatskoj: prepreke i mogućnosti za promjene*. Zagreb: UNDP, UNHCR i UNICEF.
- Banovac, B. & Boneta, Ž. (2006). Etnička distanca i socijalna (dez)integracija lokalnih zajednica. *Revija za sociologiju*, 37(1-2), 21-46.
- Beker, K. (2019). *Regionalni izveštaj o primeni UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvencije Saveta Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istambulska konvencija) u vezi s diskriminacijom Romkinja u oblasti zdravstvene zaštite, dečijih brakova i pružanja podrške i zaštite Romkinjama u situaciji nasilja u porodici*. Beograd: BIBIJA Romski Ženski Centar.
- Council of Europe (Vijeće Europe). (2013). *Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
- Council of Europe (Vijeće Europe). (2018). *Committee of Ministers: Copenhagen Declaration on reform of the European Convention on Human Rights system*. Kopenhagen: Council of Europe.
- Crnić-Grotić, V. (2019). Obveza zaštita manjina od Kopenhagena do danas. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, 10(1), 51-63.
- Dorđević, B. D. (2004). Romanipen – osnova kulturne politike i saradnje balkanskih Roma. U D. B. Dorđević i D. Todorović (Ur.), *Modeli kulturne politike u uslovima multikulturnih društava na Balkanu i eurointegracionih procesa* (str. 125-133). Niš: Institut za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu.
- Dorđević, B. D. (2005). Uvod. U B. Davis (Ur.), *Romanipe(n): o kulturnom identitetu Roma* (str. 13-18), Beograd: CARE International u Srbiji i Crnoj Gori.
- European Commission. (2014). *Roma Health Report: Health Status of the Roma Population, Data collection in the Member States of the European Union*. Brussels: EC. https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/social_determinants/docs/2014_roma_health_report_en.pdf
- FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). (2012). *The situation of Roma in 11 EU member States*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/2099-FRA-2012-Roma-at-a-glance_EN.pdf
- Ivanov, A., Kling, J. & Kagin, J. (2012). *Integrated household survey among Roma populations: one possible approach to sampling in the UNDP-World Bank-EC Regional Roma Survey 2011. Roma Inclusion Working Papers*. Bratislava: UNDP Bratislava Regional Centre. <https://www.undp.org/content/dam/rbc/docs/Roma-household-survey-methodology.pdf>

- Ivanov, A., Keller, S. & Till-Tentschert, U. (2015). *Roma Poverty and Deprivation: The Need for Multidimensional Anti-Poverty Measures*. Oxford: Oxford Poverty & Human Development Initiative. <https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHIWP096.pdf>
- Jakšić, Ž. & Kovačić, L. (2000). *Socijalna medicina*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Jampaklay, A., Bryant, J. & Litwiller, R. (2009). *Gender and migration from Cambodia, Laos and Myanmar to Thailand. Gender and labour migration in Asia*. Geneva: International Organization for Migration.
- Klasnić, K., Kunac, S. & Rodik, P. (2020). *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: žene, mladi i djeca*. Zagreb: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
- Klasnić, K. (2011). Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu-konceptualne pretpostavke. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline*, 20(3), 335-356.
- Kovačević, S. & Mežnarić, S. (2001). *Nasilje nad ženama 2000.: izaještaj istraživanja*. Zagreb: Centar za žene žrtve rata.
- Larchanché, S. (2012). Intangible obstacles: health implications of stigmatization, structural violence, and fear among undocumented immigrants in France. *Social science & medicine*, 74(6), 858-863. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.08.016>
- Lovaković, I. (2015). *Nasilje u obitelji*. Master thesis. Osijek: Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek.
- PACE. (2009). *Migrant women: at particular risk from domestic violence. Doc. 120054*. Strasbourg: Parliamentary Assembly of the Council of Europe
- Previšić, V., Hrvatić, N. & Posavec, K. (2004). Socijalna distanca prema nacionalnim ili etničkim i religijskim skupinama. *Pedagoška istraživanja*, 1(1), 105-119. <https://hrcak.srce.hr/139371>
- Raj, A. & Silverman, J. G. (2003). Immigrant South Asian women at greater risk for injury from intimate partner violence. *American journal of public health*, 93(3), 435-437. <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.93.3.435>
- Škiljan, F. & Babić, D. (2014). Romi u Podravini i Međimurju i uključenost u hrvatsko društvo: od predrasuda i stigmatizacije do socijalne distance i diskriminacije (empirijsko istraživanje –intervjui). *Podravina*, 13(25), 141-159. <https://hrcak.srce.hr/126341>
- Šlezak, H. & Šiljeg, S. (2020). Spatial Perspective of Stereotyping towards Roma. *Podravina*, 19(37), 60-79. <https://hrcak.srce.hr/240008>
- Šlezak, H. (2009). Prostorna segregacija romskog stanovništva u Međimurskoj županiji. *Hrvatski geografski glasnik*, 71(2), 65-81.
- Šlezak, H. & Šakaja, L. (2012). Prostorni aspekti socijalne distance prema Romima. *Hrvatski geografski glasnik*, 74(1), 91-109. <https://hrcak.srce.hr/86473>
- Šlezak, H. (2010). *Demogeografska i sociokulturna obilježja Romske populacije u Međimurju*. Master thesis. Zagreb: Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Šlezak, H. (2019). *Integracija Roma u Hrvatskoj-primjer Međimurske županije*. PhD. Diss. Zagreb: Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Štambuk, M. (2000). Romi u Hrvatskoj devedesetih. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 9(2-3), 291-315.
- Štirn, M., Minić, M., Minić, D., Plaz, M., Špela Veselić, Š., Zabukovec Kerin, K., Miklič, N., Brdar Tomažič, R., Zemljič, I., Pamuković, N., Šimić, S. & Bego, A. (2017). *Priručnik: Psihosocijalna podrška za žrtve nasilja u obitelji i drugih oblika rodno utemeljenog nasilja*. Zagreb: ZOOM Desing d. o. o.
- Todorović, D. (2014). Kulturni identitet Roma. U Sokolovska, V.(Ur.), *Društveni i kulturni potencijali Roma u Srbiji* (str. 57-77). Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Todorović, D. (2011). Protestantizam na Balkanu i u Srbiji. *Sociološki pregled*, 45(3), 265–294.
- Todorović, D. (2016). Rromanipe in transition: Protestantization of Roma. *FACTA UNIVERSITATIS - Philosophy, Sociology, Psychology and History*, 15(1), 37-50.

- ULJPPNM Vlada Republike Hrvatske. (2020). 2. Prijedlog Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine – neslužbeni draft. Zagreb.
- Vlada RH (Republike Hrvatske). (2012). *Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine*. Zagreb: Vlada RH.
- Vlada RH (Republike Hrvatske). (2021). Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. *Narodne novine*, 13.
- Woodcock, S. (2010). Gender as catalyst for violence against Roma in contemporary Italy. *Patterns of Prejudice*, 44(5), 469-488. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2010.527444>

Logistic regression model of prediction of exposure to violence against Roma women in Roma families in isolated Roma settlements of Međimurje county

SUMMARY

Based on the conducted field research on the incidence of violence against Roma women in Roma families, as well as their beliefs and attitudes toward violence against Roma women in Roma families conducted on the sample of 350 Roma women living in 12 isolated Roma settlements in Međimurje County, by using logistic regression analysis, three predictive profiles of Roma women as victims of gender violence in Roma families were made. The applicable goal of the research is aimed at helping health and social services further shift the focus of their work towards the Roma women beneficiaries who are at higher risk of exposure to violence.

In the first model, which included only the socio-demographic characteristics of respondents according to Wald's test of significance of coefficients, older age (OR 1,848, p-0,007), higher material deprivation (OR 2,345, p-0.021) and the earlier age of birth of the first child (OR 7.962, p-0.004) were singled out as statistically significant from the predictors of Roma women's exposure to domestic violence within Roma families. Extending the model with attitudes and prejudices about violence against women with the previously highlighted significant predictors, such as younger age (OR 1,760, p-0,015), earlier age of first child (OR 8,210, p-0,003) and earlier age of starting a family (OR 0.305, p-0.048), beliefs and attitudes toward violence were singled out as the strongest predictor (OR 1,957, p-0,002). Roma women with a higher degree of acceptance of prejudice about violence are also more likely to be victims of violence.

Finally, the introduction of exposure to childhood violence through individual forms of abuse (physical, psychological, sexual and economic) as an independent variable resulted in a prediction model that proved to be the most statistically significant ($p < .01$), and out of all three models best predicted the values of the dependent variable, where the predictors were significant earlier age of birth of the first child (OR 7,955, p-0,041), earlier age of starting a family (OR 0,106, p-0,017), higher number of children in care (OR 3,087, p-0,049) and greater exposure to physical (OR 14,560, p-0.001), economic (OR 4,728, p-0,049) and

psychological (OR 8,088, p=0,000) childhood violence. Exposure to domestic violence is such a strong predictor that by introducing it into the model, attitudes toward violence, i.e. a higher tendency to accept prejudices about violence against women and greater material deprivation, lose their predictive power. This directly confirms the assumption that Roma women who were victims of childhood violence are at a much higher risk of being a victim of adult violence.

Keywords: the Roma, women, violence, beliefs, attitudes, logistic regression.